

FAZIL HÜSNÜ DAĞLARCA'NIN “İLK ŞİİRİ” HAKKINDA

Âlim KAHRAMAN

Fazıl Hüsni Dağlarca, kendisiyle yapılan uzun bir söyleşide, ilk şiir denemelerinin tarihini ilkokul ikinci sınıfa kadar indiriyor. Aslında hakkındaki birçok bilgi, sonradan biyografisini yazanlarca, bu uzun söyleşiye dayandırılmıştır. Önce bir dergide (*Papirus*, 1972) çıkan, sonra “Kutluk’un Evindeki Konuşma” adıyla kitaplarına da giren o söyleşi, konu Dağlarca’ysa vazgeçilmez bir önem ve değere sahiptir. Ancak, bir araştırmacı, en azından somut bazı verileri, yazar veya şairin ağzından da çıkmış olsa, başka bir kaynak araştırmasına girmeden, gerçekliğini sorgulamadan olduğu gibi aktarabilir mi her zaman?

Bu tür kolaya kaçmaların doğurduğu bir sakıncaya değineceğiz bu yazımızda.

*

Şair, henüz on iki-on üç yaşlarındayken (1927) *Yeni Adana* gazetesinin açtığı öğrenciler arası bir yarışmaya gönderdiği öyküsüyle birincilik kazandığını, konulan on liralık ödülü aldığını da aynı konuşmasında dile getiriyor. (Bu öykünün Fazıl Hasan imzasıyla çıktığını, o sıralar eniştesi tarafından yayımlanmakta olan *Yeni Adana*’nın, 11 Ocak 1928 tarihli sayısında “Gurbette Feryat” adlı bir de şiirinin yer aldığını, gazeteyi bulup inceleme fırsatımız olmadığı için henüz teyit edilmemiş bilgiler olarak kaydedelim buraya).

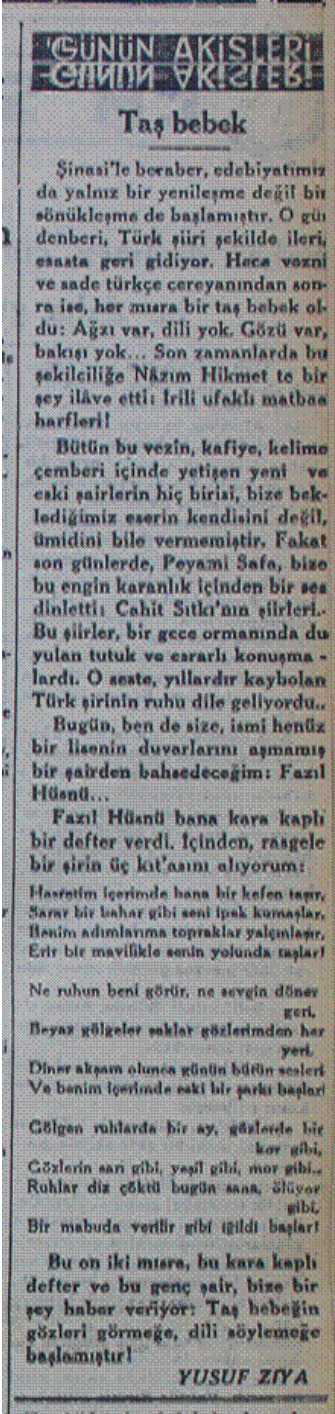
Dağlarca çocukluğuna ait bu ilk yayın deneyimini belirttikten sonra, konuşmanın ilerleyen bölümlerinde “Dergilerde ne zaman yazmaya başladınız?” sorusuna şu karşılığı veriyor: “Lisenin son sınıfında, 1933’te, *İstanbul* dergisinde ilk şiirim yayımlanmıştır.” Devamla başka ayrıntılar da veriyor bu konu hakkında: “Üç lira telif hakkı aldım. O zaman en güzel bir rügan ayakkabı üç liraydı. Sinema 25 kuruştı. Beyoğlu’ndaki bir lokantada dört kap yemek 50 kuruşa yenilirdi.”

Daha sonra kitaplarına da girmiş olan bu ilk şiir "Yavaşlayan Ömür"dür. Bunlar biliniyor. Dağlarca hakkında kısa bir biyografi çalışmasına giriştiğimde benim için problem, bu ilk şiirin yayımlandığı belirtilen derginin adında ortaya çıktı. Yaptığım araştırmalarda, belirtilen yıllarda *İstanbul* adıyla çıkmış bir dergi bulamadım. Şair, aldığı telif ücretine kadar hatırlamasına rağmen derginin adında yanılmış olabilir miydi? Konu beklemediğim bir şekilde çözüme kavuştu sonunda. O noktaya gelmeden "Kutluk'un Evindeki Konuşma"dan bir iki ayrıntı daha aktarmam gerekiyor.

İlk ve orta öğrenimini Konya, Kayseri, Adana, Kozan, Tarsus gibi şehirlerde sürdürmüş olan şair, babasının ısrarıyla lise öğrenimi için Kuleli Askeri Lisesine geliyor. Şiirle uğraşmasının yeni bir döneme girdiği Kuleli yıllarında yazdığı şiirleri "kitap-defterler"de toplamaya başlamış. Bir gün birer kitap gibi hepsinin ayrı adları bulunan (*Suda Yapraklar, Zaman ve Heykeller, Gönlümün Hepsi...*) bu defterlerden *Bahçeler* adlı olanı alıp *Cumhuriyet* gazetesinin yolunu tutar. Niyeti, o sıralar gençlerin elinden tutan ünlü yazar Peyami Safa'ya şiirlerini okutmaktır. Gerisini Dağlarca'nın ağzından aktaralım:

"Bu sıralarda kendimi artık tam bir ozan sayıyordum. Kuleli'ye sığmaz olmuştum. Bir gün *Bahçeler* adlı kalın defter kitabımı yanıma alarak *Cumhuriyet* gazetesine gittim. Sordum kapıcıya 'Nerede oturur Peyami Safa Bey?' filan yerde dedi. Çıktım ikinci kata. Dediği odanın kapısını açtım. İki köşede iki masa vardı, soldakinin iskemlesi boştu. Sağdakinde Yusuf Ziya Ortaç oturuyordu. Resminden tanımuştum. Çıkmak istedim. O, palaskası pırılı pırıl parlayan, kafası usturayla tıraş edilmiş bu Kuleli öğrencisini, büyük bir nezaketle karşıladı, buyur etti. Hemen zile basarak, hademeye istediğim şeyi ısmarladı. Niçin Peyami Safa Beyi aradığımı sordu. Ben sanki büyük bir yapıt ortaya koyacakmış gibi, çok güvenli bir davranışla 'Şiirlerimi bırakacaktım' dedim. 'Bana bırakır mısınız, hem ben okurum, hem ona veririm' dedi. İstemeye istemeye 'Peki' dedim. (...) İzin istedim, ayrıldım. İki gün sonra, bizim sınıfın birinci kısmında olan arkadaşım, Haluk Şehsuvaroğlu, yemeğe giderken, benim bulunduğum dördüncü kısma uğradı. Elinde bir *Cumhuriyet* gazetesi vardı. 'Bak' dedi. 'Yusuf Ziya Bey senin için neler yazmış.' Yazının sonu şöyle bitiyordu: 'Türk şiiri şimdiye kadar bir taş bebetki, bu bebek şimdi gözlerini açmaya başlıyor.'"

Bildiğim kadarıyla, *İstanbul* dergisinin varlığı gibi Yusuf Ziya'nın bu yazısı da merak edilmemiş Fazıl Hüsnü araştırmacılarınca. Biz *Cumhuriyet* gazetesi koleksiyonu içinden bulup çıkardığımız "Günün Akisleri" köşesinde "Taş Bebet" başlığıyla çıkan bu yazıyı şairi sevenlerle paylaşmak istiyoruz:

GÜNÜN AKİSLERİ

Taş Bebek

Şinasi'le beraber, edebiyatımızda yalnız bir yenileşme değil bir sönükleşme de başlamıştır. O günden beri, Türk şiiri şekilde ileri, esasta geri gidiyor. Hece vezni ve sade Türkçe cereyanından sonra ise, her mısra bir taş bebek oldu: Ağzı var, dili yok. Gözü var, bakışı yok... Son zamanlarda bu şekilcilğe Nazım Hikmet de bir şey ilave etti: İrili ufaklı matbaa harfleri!

Bütün bu vezin, kafiye, kelime çemberi içinde yetişen yeni ve eski şairlerin hiç birisi, bize beklediğimiz eserin kendisini değil, ümidini bile vermemiştir. Fakat son günlerde, Peyami Safa, bize bu engin karanlık içinden bir ses dinletti: Cahit Sıtkı'nın şiirleri.. Bu şiirler, bir gece ormanında duyulan tutuk ve esrarlı konuşmalardı. O seste, yıllardır kaybolan Türk şiirinin ruhu dile geliyordu...

Bugün ben de size, ismi henüz bir lisenin duvarlarını aşmamış bir şairden bahsedeceğim: Fazıl Hüsnü...

Fazıl Hüsnü bana kara kaplı bir defter verdi. İçinden, rasgele bir şiirin üç küt'asını alıyorum;

Hasretim içerimde bana bir kefen taşır,
Sarar bir bahar gibi seni ipek kumaşlar.
Benim adımlarıma topraklar yalçınlaşır,
Erir bir mavilikle senin yolunda taşlar!

Ne ruhun beni görür, ne sevgin döner geri,
Beyaz gölgeler saklar gözlerimden her yeri.
Diner akşam olunca günün bütün sesleri,
Ve benim içerimde eski bir şarkı başlar!

*Gölgen ruhlarda bir ay, gözlerde bir kor gibi,
Gözlerin sarı gibi, yeşil gibi, mor gibi...
Ruhlar diz çöktü bugün sana, ölüyor gibi.
Bir mabuda verilir gibi, eğildi başlar!*

Bu on iki mısra, bu kara kaplı defter ve bu genç şair, bize bir şey haber veriyor: Taş bebeğın gözleri görmeğe, dili söylemeğe başlamıştır.

YUSUF ZİYA

Cumhuriyet, 18 Kânunisani 1933, nr. 3127, s. 3.

*

Bu yazı Fazıl Hüsni hakkında bildiklerimize neler ekliyor? Bir kere onu edebiyat âlemine sunan ilk yazının tamamını okumuş oluyoruz. İkinci olarak yayımlanan ilk Şiiri kabul ettiği "Yavaşlayan Ömür" Őiirini de ilk hâliyle bu yazıda buluyoruz. Ayrıca Őunu da düşünmeye başlıyoruz: Ortada, o yıllarda çıkmış *İstanbul* adında bir dergi olmadığına göre, acaba bu Şiirin ilk yayın yeri bu yazı mıdır? Eğer böyleyse tüm ansiklopediler şairin konuşmasından alarak yazdıkları "ilk Şiiri 1933'te *İstanbul* dergisinde çıktı" şeklindeki bilgiyi düzeltmek durumunda kalacaklardır.

Ben Fazıl Hüsni'nün konuşmasında söylediği "Lisenin son sınıfında, 1933'te, *İstanbul* dergisinde ilk Şiirim yayımlanmıştır" cümlesinin de yanlış aktarıldığı kanısındayım: "Lisenin son sınıfında, 1933'te, [bir] *İstanbul* dergisinde [gazetesinde] ilk Şiirim yayımlanmıştır." Peki şair bu cümleyi sağlığındayken niye düzeltmedi de *muğlak* kalmasına göz yumdu? Yoruma açık bir konu. Edebiyat dünyasına Peyami Safa tarafından sunulmayı hayal ederken ilk Şiirinin Yusuf Ziya'nın bir yazısı içinde çıkmış olmasının yaşattığı hayal kırıklığı olabilir o sebep belki?

Bunlar benim yorumlarım elbette. Eğer o yıllarda *İstanbul* adında bir dergi ve o derginin sayfalarından birinde de "Yavaşlayan Ömür" Şiiri ortaya çıkarsa -bir araştırmacı bunu yaparsa- bu yorumlara ihtiyaç kalmaz. Ancak, o durumda bile, bu yazı, yine de boşuna yazılmış bir yazı sayılmaz.